

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัย
บ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย : นางสาวอังศุมาลย์ บุญยวานิชย์กุล

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ :

พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร.

ป.ธ.๔, B.A.,M.A., Ph.D. (Philosophy)

ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง

พธ.บ., ศศ.บ.,M.A., Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๒) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลจากการศึกษาวิจัย มีดังนี้

สภาพปัญหาของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับปัญหาด้านครอบครัวและสังคม พบว่า ผู้สูงวัยขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นในสังคม และอยากให้บุตรหลานได้กำกับดูแลเมื่อเกิดเจ็บป่วยไข้ และอยากให้บุตรหลานยกย่องนับถือ ด้านความใกล้ชิดกับบุตรหลานในครอบครัว พบว่า รับประทานอาหารร่วมกันน้อยที่สุด มีเวลาพูดคุยกันน้อยมาก ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายของผู้สูงวัย พบว่า ไม่ได้เข้ารับการตรวจสุขภาพ รับประทานอาหารไม่เป็นเวลา และการขับถ่ายอุจจาระปัสสาวะไม่เป็นเวลา ปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงวัย พบว่า มีจิตใจหดหู่ ไม่ร่าเริง ไม่อยากรับประทานอาหาร กลัดกลุ้มใจตลอดเวลา และเศร้าซึมอย่างไม่มีเหตุผล

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการปฏิบัติตนของผู้สูงวัยตามหลักไตรลักษณ์ พบว่า ผู้สูงวัยได้พิจารณาถึงอนิจจัง ความไม่เที่ยงแห่งร่างกายอยู่เป็นประจำ ด้านหลักอริยสัจ ๔ พบว่า ผู้สูงวัยได้กำหนดรู้ปัญหา รู้สาเหตุของปัญหา ด้านหลักพรหมวิหาร ๔ พบว่า ผู้สูงวัยส่วนมากจะมีความกรุณาและเมตตา ด้านหลักเบญจศีล พบว่า เว้นจากสุราและเมรัย ด้านหลักเบญจธรรม พบว่า มีสติสัมปชัญญะ ด้านหลักการเว้นจากอบายมุข ๖ พบว่า ผู้สูงวัยมีความเห็นว่า ส่วนมากเว้นจากสุราและของมีเมา และด้านความเชื่อเรื่องหลักบุญบาปหลักกรรม พบว่า ผู้สูงวัยมีความเชื่อเรื่องทำบาปไปเสวยผลกรรมในอบายภูมิ ทำบุญไปเสวยผลบุญในสุคติ และเชื่อเรื่องชาติหน้ามีจริง

Thesis Title : An Application of Buddhadhamma in Daily Life of the Elderly
Ban Thammapakorn in Muang District, Chiang Mai Province

Researcher : Miss Aungsumnal Boonyawanitkul

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee :

Ven. Dr. Phrakrupariyattianusath
Pali. IV, B.A., M.A., Ph.D. (Philosophy)
Asst. Prof. Dr. Theprawin Chanreang
B.A., B. A., M.A, Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 12, 2015

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the problems of the elderly at Ban Thammapakorn in Muang District, Chiang Mai Province and 2) to study how to apply Buddhadhamma doctrine in daily life of elderly at at Ban Thammapakorn in Muang District, Chiang Mai Province.

The result of this research. Was found ;

Family and social problems: Researcher found a lack of good relationship between the elderly at Ban Thammapakorn and people in the society. The elderly want their children to take care of them when they get sick. They also want their children to admire them. The elderly do not have much activities or interactions with their children though they sometimes have meals and simple conversations. Health problems: Researcher found out that the elderly do not get any kind of healthcare services. Some do not eat on time. Some also have problems with their excretory systems. Mental problems: Some seniors often display symptoms of depression e.g. not being cheerful, denying food, and being worried or upset without reasons.

An application of Buddhadhamma in daily life of the Elderly Ban Thammapakorn in Muang District, Chiang Mai Province should encourage the elderly to understand the Principles of Permanence and Impermanence of life. The Four Noble Truths could help them realize the problem and the cause of the problems. The Four Devine States of Mind would direct them to have compassion and sympathetic. These seniors should also understand the Five Precepts by refraining

from alcoholic drinks. The Five Ennobling Virtues could advise them to have mindfulness practice. Researcher found that the cause that ruined most of their lives is refraining from evils-drunkenness. These elders believe in good deed, bad deed, karma, and life after death. They believe that they must stay in woeful state. Instead, if they make merit, they will stay in pleasurable state and are fortunate in their next life.

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัยบ้านธรรม
 ปรกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับเมตตาธรรมเป็นอย่างดีจาก
 พระครูปริยัติยานุศาสน์,ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์
 ดร.เทพประวิณ จันทรแรง ได้กรุณาให้ความรู้ ความคิด แนวคิด คำแนะนำการใช้หนังสือ การค้นหา
 หนังสือในการประกอบการเขียน การหาแหล่งข้อมูลในการใช้อ้างอิง อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการ
 ทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณอนโมทนาเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอนโมทนา เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่หอสมุดกลาง และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่อำนวยความสะดวกในการค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัย เพื่อใช้ประกอบในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบคุณอาจารย์เทวัญ เอกจันทร์ และอาจารย์ไพสันต์ ศรีแบ่ง อาจารย์ประจำ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและช่วยจัดหา
 ข้อมูลบางส่วนให้ตลอดถึงช่วยเหลือจัดรูปแบบการทำวิทยานิพนธ์เป็นเบื้องต้นให้

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัว ญาติพี่น้อง มิตรสหายทุกท่าน และขอขอบคุณ
 ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ บุคลากร และผู้สูงวัยบ้านธรรมปรกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้ให้การ
 สนับสนุนช่วยเหลือให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นางสาวอังศุมาลย์ บุญยวาณิชกุล

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ข)
กิตติกรรมประกาศ	(ง)
สารบัญ	(จ)
สารบัญตาราง	(ข)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ช)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๗
๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะในการวิจัย	๗
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงวัย	๘
๒.๑.๑ ความหมายของผู้สูงวัย	๙
๒.๑.๒ ประเภทของผู้สูงวัย	๑๐
๒.๑.๓ ลักษณะของผู้สูงวัย	๑๑
๒.๑.๔ ผู้สูงวัยกับสังคมไทยปัจจุบัน	๑๒
๒.๑.๕ ความต้องการและความสนใจของผู้สูงวัย	๑๖
๒.๑.๖ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาผู้สูงวัยในปัจจุบัน	๒๑
๒.๑.๗ การเปลี่ยนแปลงบทบาทและวงจรชีวิตครอบครัวของผู้สูงวัย	๒๕
๒.๑.๘ ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงวัย	๒๖
๒.๒ ปัญหาของผู้สูงวัย	๓๐
๒.๒.๑ ปัญหาของผู้สูงวัยด้านร่างกาย	๓๑
๒.๒.๒ ปัญหาของผู้สูงวัยด้านครอบครัวและสังคม	๓๒
๒.๒.๓ ปัญหาของผู้สูงวัยด้านจิตใจ	๓๔
๒.๒.๔ ปัญหาของผู้สูงวัยด้านการปฏิบัติธรรม	๓๖
๒.๓ หลักพุทธธรรมสำหรับผู้สูงวัย	๓๘

๒.๓.๑	หลักไตรลักษณ์	๓๙
๒.๓.๒	หลักอริยสัจ ๔	๔๕
๒.๓.๓	หลักบุญบาป/หลักกรรม	๔๗
๒.๓.๔	หลักพรหมวิหาร ๔	๔๙
๒.๓.๕	หลักสังคหวัตถุ ๔	๔๙
๒.๓.๖	หลักเบญจศีล-เบญจธรรม	๕๑
๒.๓.๗	หลักอบายมุข ๖	๕๒
๒.๓.๘	หลักสติปัฏฐาน ๔	๕๓
๒.๓.๙	หลักทศ ๖	๕๕
๒.๓.๑๐	หลักสาราณียธรรม ๖	๕๘
๒.๓.๑๑	หลักโลกธรรม ๘	๕๙
๒.๔	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๑
๒.๕	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๖๖
๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๖๖
๓.๒	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๖
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๖
๓.๔	วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๗
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๘
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๗๐
๔.๑	ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๐
๔.๒	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	๗๒
๔.๓	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม ในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	๗๖
๔.๔	ผลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวันของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	๘๒
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๘๗
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๘๗

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๙๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๙๕
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๙๕
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	๙๕
บรรณานุกรม	๙๖
ภาคผนวก	๙๙
ภาคผนวก : เครื่องมือการวิจัย	๑๐๐
ประวัติผู้วิจัย	๑๐๖

ตารางที่	หน้า
๔.๑.๑ จำนวนและร้อยละของผู้สูงวัยที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ	๗๐
๔.๑.๒ จำนวนและร้อยละของผู้สูงวัยที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอายุ	๗๑
๔.๑.๓ จำนวนและร้อยละของผู้สูงวัยที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพ	๗๑
๔.๑.๔ จำนวนและร้อยละของผู้สูงวัยที่ตอบแบบสอบถามจำแนกตามวุฒิการศึกษา	๗๒
๔.๒.๑ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา ของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	๗๒
๔.๒.๒ ปัญหาด้านครอบครัว/สังคม	๗๓
๔.๒.๓ ความใกล้ชิดกับลูกหลานในครอบครัว	๗๔
๔.๒.๔ ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายของผู้สูงวัย	๗๕
๔.๒.๕ ปัญหาด้านสุขภาพจิตของผู้สูงวัย	๗๕
๔.๓.๑ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็น/ระดับการปฏิบัติ เกี่ยวกับสภาพปัญหาของผู้สูงวัยบ้านธรรมปกรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่	๗๖
๔.๓.๒ การปฏิบัติตนของผู้สูงวัยตามหลักไตรลักษณ์	๗๗
๔.๓.๓ การปฏิบัติตนของผู้สูงวัยตามหลักอริยสัจ ๔	๗๘
๔.๓.๔ การปฏิบัติตนของผู้สูงวัยตามหลักพรหมวิหาร ๔	๗๘
๔.๓.๕ การปฏิบัติตนของผู้สูงวัยตามหลักเบญจศีล	๗๙
๔.๓.๖ การปฏิบัติตนของผู้สูงวัยตามหลักเบญจธรรม	๘๐
๔.๓.๗ ผู้สูงวัยกับหลักการเว้นจากอบายมุข ๖	๘๐
๔.๓.๘ ผู้สูงวัยกับความเชื่อเรื่องหลักบุญบาป/หลักกรรม	๘๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อเกี่ยวกับพระไตรปิฎก

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลี
อักษรไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐.

การอ้างอิงพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ใช้ระบุชื่อคัมภีร์ และระบุถึง เล่ม/ข้อ/หน้า
ตามลำดับ เช่น ที.สี. (ไทย) ๙ / ๙๘ / ๗๔-๗๘ หมายถึง คัมภีร์สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค
เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๙๘ หน้า ๗๔-๗๘

พระสุตตันตปิฎก				
ที.ม. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (บาลี)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรคปาลี	(ภาษาบาลี)
ที.ปา. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปิณณาสก	(ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปรปิณณาสก	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.ฉกก. (ไทย)	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ. (บาลี)	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิติวุตตกปาลี	(ภาษาบาลี)